

KRISTENDOMMEN

KRISTENDOMMEN

MATERIALE:

- RK: Religion og kultur – en grundbog. Esben Andreasen m.fl. Systime 3. udg. 2010
samt diverse supplerende baggrund, se forløbsbeskrivelsen.
- Tekst: Bibelen 1992 / Bibelen online
samt diverse perspektiverende tekster, se forløbsbeskrivelsen.
Perspektiverende billeder: Skabelse / Syndefald / Jesu lidelse m. m.
- Film: DR.DK 5 skarpe om de kristne skrifter, om Løgstrup, om de kristne ritualer, om Luther.

1. SKABELSEN

- Baggrund: RK s. 13n – 15n: Myter
RK s. 156 - 157n: Verdensbilledet. Guds begrebet. Skabelsesmyten
Myter + To sprog (in Jens T. Berthelsen m.fl.: Religion, Gyldendal 1985, s. 51-52 + 27)
- Tekst: 1. Mos. 1 + 2

2. SYNDEFALDET

- Baggrund: RK s. 157 n - 158 m: Syndefaldsmyten
Fundamentalisme + Indefra eller udefra (in RK 2. udg. s. 269 ø + s. 275 – 276m)
- Tekst: 1. Mos. 3

3. DEN JØDISKE PÅSKE

- Baggrund: RK s. 23 m - 25 ø: Offer + s. 134 n om Påske (i jødedommen)
- Tekst: 2. Mos. 12

4. LOVEN - DE TI BUD

- Baggrund: RK s. 15-17: Apokalyptik: kunsten at åbenbare
- Tekst: 2. Mos. 19 + 20

5. MESSIANSKE FORESTILLINGER

- Baggrund: RK s.143-147m: Hvad er kristendom? Det gamle Israel og jødedommen
GT – Tidslinie i klassen.
- Tekst: Esajas 35 + Esajas fra Kap. 52,13 til Kap. 53,12 + Daniel 7, 9 -18
Luk. 4, 14-24 (med henvisningerne til Esajas 61,1ff + 11,2): Jesus i Synagogen
Esajas 7,14

6. JESU DÅB OG FRISTELSE

- Baggrund: RK s. 147m – 148n: Jesus af Nazareth – Jesus Kristus
5 skarpe om de kristne skrifter DR.DK
- Tekst: Mark. 1, 1-22: Dåb, fristelse, discipelkaldelse mm.
Desuden fra synopsen s. 15-17:
Jesu dåb: Matt. 3, 13-17 + Mark. 1,9-11 + Luk. 3,21-22
Jesu fristelser: Matt. 4,1-11 + Mark. 1,12-13 + Luk 4,1-13

7. JESU GERNINGER

Baggrund: Palæstina på Jesu tid. (in Poulsen, A. & Schouw-Madsen, J. Kristendom i nutid. Gyldendal 1996, s. 140-142)

Tekst: Mark. 1,23 - 2,17: Helbredelser
Mark. 2,23 - 28: Aksplukningen på sabbatten
Mark. 3,1- 6: Manden med den visne hånd

8. JESU ORD: BJERGPRÆDIKENEN

Baggrund: RK s.169 – 170ø: Næstekærlighed

Tekst: Matt. 5: Uddrag af Bjergprædikenen

Baggrund: RK s. 163ø: Professoren, som afskaffede det evige liv

Perspektiv: P.G. Lindhardt: Kristendommen har ingen moral. (Forman. Den kristne religion s. 174)

9. JESU ORD: LIGNELSER

Baggrund: RK s. 164m – 165m: Løgstrups skabelsesteologi

RK s. 255m -257m: Interdependensetik: Løgstrup

5 skarpe om Løgstrup DR.DK

Tekst: Luk. 10, 25-37: Den barmhjertige samaritaner

Mark. 4: Lignelsen om sædemanden m.m.

Perspektiv: K.E. Løgstrup: Den gyldne regel og næstekærligheden.
(Om Kristendommen, red. A. Sørensen, Gyldendal 1995, s. 234-237)

10. NADVEREN – EN KRISTEN RITE

Baggrund: RK s. 166m -168n: Dåb og Nadver. Overgangsriter.

RK s. 154: Kristendommens hovedretninger

5 skarpe om de kristne ritualer DR.DK

Tekst: Mark. 14, 12-26: Påskemåltidet og Nadverens indstiftelse

Thorkil Vanggaard: Messeofferet.

(in Religionerne, Jacobi og Josephsen, Munksgaard 1986, s. 241-242)

11. KORSFÆSTELSEN OG OPSTANDELSEN

Baggrund: RK s. 148n – 150m: Jesus af Nazareth, fortsat.

RK s. 158m – 160m: Frelsesmyten: Jesu død og opstandelse

Tekst: Mark. 14, 27 - 16, 20 (inkl. 1. og 2. tilføjelse) + billeder diverse malere

12. DE FØRSTE MENIGHEDER

Baggrund: RK s. 150m – 152m: Efter opstandelsen – grundlæggelsen af den kristne kirke.

Frigørelsen fra jødedommen

RK s. 22-23: Overgangsriter

Tekst: Apostlenes Gerninger 9, 1-22: Paulus' omvendelse + billede Caravaggio

13. KRISTENDOMMENS UDVIKLING

Baggrund: <http://www.kristendom.dk/artikel/266884>:Troens-hovedpersoner-Martin-Luther-1483-1546

5 skarpe om Luther DR.DK.

RK s. 152m – 155ø: Kristendommens udbredelse og hovedretninger.

RK s. 160-161 + 166 + 170-172: Opsamlende afsnit om kristendommen og frelse.

Tekst: Luther: Et opgør med gerningsretfærdigheden. (Religionerne. s. 242-244)

SKABELSEN

1. MOSEBOG KAP. 1 OG 2

INDLEDENDE MANØVRER:

1. Hvad er en Mosebog?
2. 1. Mosebog kaldes også Genesis. Hvorfor?
3. Er kapitelskiftet mellem 1. Mos. 1 og 1. Mos. 2 logisk placeret i forhold til indholdet?
4. Hvor slutter den første skabelsesberetning?
5. Hvad dækker udtrykket "himlen og jorden" i 1. Mos. 1,1.?
6. I hvilket vers begynder handlingen?

SAMMENLIGNINGS-OPGAVER TIL DE TO SKABELSESBERETNINGER:

A. Gudsopfattelsen.

Hvordan bærer Gud sig ad med at skabe i de to beretninger? Hvad bruger han?
Hvilken slags menneske kunne han minde om?
Hvilket arbejde udfører han?

B. Naturopfattelsen.

Hvilken betydning har vandet i de to beretninger?
Hvornår er der kaos? og kosmos?
I hvilket geografisk miljø kan man gå ud fra at historierne er opstået?

C. Menneskeopfattelsen.

Hvornår i forløbet og hvordan skabes mennesket i de to beretninger?
Hvilken opgave får mennesket tildelt?
Hvordan og hvorfor skabes kvinden?

BONUS-RUNDEN:

1. Hvad skaber Gud dag 1, dag 2, dag 3 etc. i den første skabelsesberetning?
2. Find et sted i den første skabelsesberetning, hvor menneskets føde omtales, og sammenlign med 1. Mos. 9,3. Gør rede for forskellen.
3. Hvorfor accepteres to forskellige skabelsesberetninger i den hellige bog?
4. Hvilken genre har vi med at gøre?
5. Find paralleller til haven med træet i midten.
6. Hvad er karakteristisk for livet i Edens Have?

Myter

Myter er hellige fortællinger. Guder, forfædre, dyr o.a. udfører de afgørende handlinger, som myterne beretter om. Handlingerne foregår i en særlig tid. Den karakteriseres som „begyndelsens tid“, „en dag“, „dengang jorden endnu var blød“. De kan derfor ikke stedfæstes geografisk eller kronologisk. Myter kan have forskellige funktioner:

- De forklarer tilværelsens grundlæggende vilkår. Hvad enten det drejer sig om verdens skabelse, naturfænomener, sociale og kulturelle forhold, eller det drejer sig om menneskers personlige liv, de eksistentielle forhold.
- De begrundes, hvorfor ting er, som de er.
- De legitimerer bestemte forhold.
- De kan udjævne modsætninger ved at formidle dem og gøre dem mindre.

Myterne understøtter de handlinger folket udfører, enten ved direkte at begrunde dem eller ved at have opstillet den ramme, hverdagsaktiviteterne skal foregå indenfor. De er dermed grundlaget for *normerne* i naturfolkernes samfund. De autoritative væsener, der handler i myterne, er *identifikationsmodeller* for menneskene. Fordi de sagde og gjorde således med godt resultat, skal vi også sige og gøre sådan, ellers risikerer vi en katastrofe.

Der er en selvbekræftende effekt i myterne, som hænger sammen med, at myterne er inkorporeret i folkets tanke- og følelsesliv. Når et menneske er opdraget til at tro på mytens sandhed og se verden gennem mytens briller, og andre omkring ham gør det samme, da vil han erfare, at den virker, og at myten har ret. Enten helt bogstaveligt eller i overført forstand.

En person fra et andet samfund derimod vil ikke kunne begribe, at den fortælling skulle være sandhed, det rigtige grundlag for tilværelsen.

Ud fra myternes funktion kan man bl.a. skelne mellem følgende mytetyper:

Verdensskabelsesmyter, der fortæller, hvordan universet og jorden blev til.

Oprindelsesmyter, der fortæller, hvordan forskellige dele af verden blev til, fx mennesker og dyr, eller hvordan folket blev et folk.

Kulturheromyter, der fortæller, hvordan forskellige kulturgoder blev givet til samfundet af en helt/heltinde.

Afslutningsmyter, der fortæller, hvorledes verden vil ende.

To sprog

Et sted skriver atomfysikeren Niels Bohr:

„Religionens sprog er nærmere beslægtet med digtningens end med videnskabens. Man er ganske vist straks tilbøjelig til at tænke, at i videnskaben drejer det sig om informationer om objektive foreteelser og sammenhænge, i digtningen om vækkelse af subjektive følelser (...) Mig forekommer hele denne inddeling i verdens objektive og subjektive side her alt for voldelig. Når der i alle tiders religioner tales i billeder og lignelser og paradokser, kan det næppe betyde andet, end at der ganske simpelt ikke findes andre muligheder for at fatte den virkelighed, som her menes. Men det betyder ikke, at den ikke er ægte virkelighed. Man vil ikke kunne stille meget op med adskillelse af denne virkelighed i en objektiv og en subjektiv side.“

Religion – en grundbog i livsanskuelse af Jens Thodberg Bertelsen, Michael Böss, Birthe Mølhave, Finn Stefánsson og Asger Sørensen
1. udgave, 1. oplag 1985

Fundamentalisme

I religionsfaget fortolker vi religionernes tekster ud fra samme principper som andre tekster. Men der findes mennesker, som mener, at for eksempel Bibelens skabelsesmyter skal forstås bogstaveligt. Følgende tekstuddrag illustrerer denne holdning:

"Skabelsesberetningen er guddommelig åbenbaring. [...] Bibelens første kapitler udtrykker det, som den gør, fordi det gik således til, og fordi vi i denne ret korte tekst har alt, hvad vi behøver for vort forhold til Gud og for at forstå os selv som det, vi er: kronen på skaberværket, skabt i Skaberens billede.

Af intet skabes alt, ved Guds Ord. Det sker ikke gennem milliarder af år, heller ikke på ét sekund, men fordelt over syv dage. Beretningen herom er storslået, næsten tør i sin kortfattedhed. Den har ikke fjerneste lighed med myter eller eventyr. Den skildrer noget, som virkelig har fundet sted." (Oluf E. Paaske: Første Mosebog. Bibelværk for menigheden. Lohses Forlag 1992, s. 21-22).

Denne forfatter læser teksten både som en tekst om, hvordan mennesket skal forholde sig til sin plads i verden, og som en samling informationer om et faktisk forløb. Han opfatter i alle henseender teksten bogstaveligt. Denne opfattelse kaldes *fundamentalisme*, og den kan findes inden for alle religioner.

Fundamentalisme er altså den opfattelse, at den hellige skrift (fx Bibelen eller Koranen) skal forstås bogstaveligt, og at den i alle detaljer udgør en autoritet. ('Fundamentalisme' bruges i dag også i betydningen fanatisk religiøst engagement. Der må skelnes mellem de to betydninger af ordet).

Fundamentalisme som tekstlæsningsmetode er uforenelig med et religionsfagligt arbejde, da den ikke respekterer de metodiske retningslinjer, som gælder i religionsfaget såvel som i andre fag. Men man må naturligvis konstatere, at fundamentalismen er en eksisterende religiøs holdning, som lige så vel som andre holdninger kan gøres til genstand for religionsstudier.

Indefra eller udefra

Synsvinklen er altid afgørende for, hvad man ser. I religionsstudier er det et meget afgørende spørgsmål, om man ser på den pågældende religion eller tekst 'udefra' eller 'indefra'.

Som forkynnder af en bestemt religion, fx som præst i folkekirken, har man naturligt en indefra-tolkning af den religion man forkynnder.

Vi kan igen illustrere det med uddrag af en kristen tekst, som kommenterer 1. Mosebogs skabelsesmyter:

"Gud skabte himlen og jorden på seks dage, og på den syvende hvilede han. Gud skabte himlen og jorden med sit ord. 'Og Gud sagde: Der blive lys! Og der blev lys.' Guds ord er et skaberord, der skaber, hvad det nævner, og således bliver alt levende til. Sådan skaber Gud også mennesket i sit billede, og det første menneske kalder Gud for Adam og sætter ham i Edens Have.

Mellem første og andet kapitel i Bibelsens begyndelse er der ganske vist en forskel, hvor Gud i første kapitel skaber Adam ved sit ord og i andet kapitel skaber ham af agerjordens muld og blæser livsånd i hans næsebor, og denne forskel kan man gøre et stort nummer ud af, hvis man har god tid og ikke vigtigere ting at tage sig til end at lege detektiv eller kritisk sporhund, men her vil vi ikke spilde tiden på den slags beskæftigelser, for i forhold til skabelsesberetningens anliggende eller forkyndelse er forskellen ligegyldig. Det afgørende er, at Gud er herren. Det afgørende er, at Gud skaber mennesket og alt levende. Og det helt afgørende er, at Gud skaber mennesket anderledes end alt det andet levende.

[...] mennesket er til i ansvarlighed, som den fordrede skabning, som den, der skal."

(Søren Krairup: *Den kristne tro*, 1995, s. 45-47)

Her er der tale om en moderne fortolkning af skabelsesmyterne. Fortælleren er ikke fundamentalist – han er uinteresseret i alle forsøg på at få Bibelsens detaljer til at passe sammen på en bogstavelig måde. Men han stiller sig solidarisk med den bibelske teksts budskab og drager selv konklusioner i forlængelse af teksten. Der er tale om en indefra-tolkning.

Hvis man ser på samme tekst med religionsfaglige briller, får man et ganske andet resultat:

"I Mos 1-2 består af to skabelsesberetninger [...] Fælles for de to skabelsesberetninger er, at Gud alene tager initiativet til verdens tilblivelse, og at det tematiske tyngdepunkt ligger i mennesket og dets forhold til verden."

(Gads Bibelleksikon, 1998)

Denne kommentar til Bibelsens skabelsesmyter modsiger ikke teksten ovenfor, men den holder sig til at give en neutral fremstilling af de bibelske myters holdning; den tager ikke stilling til sandhedsværdien i teksten, og den drager ingen meningsmæssige konklusioner. Den ser teksten udefra.

I religionsfaget er grundholdningen altid, at religionerne ses udefra. Fagets formål er at formidle viden om og forståelse af religion. Men en udefra-undersøgelse bør altid inkludere en indefra-undersøgelse. Man kan ikke på en saglig måde gøre rede for, hvad fx kristne eller muslimer tror på, uden først at have undersøgt, hvad de selv mener, at de tror på. Bevægelsen er udefra → indefra → udefra.

Fra altertavlen i Ajstrup Kirke 1618

SYNDEFALDET

1. MOSEBOG KAPITEL 3

1. Hvordan bliver slangen fremstillet, og hvorfor er det lige slangen der har rollen som forfører og frister?
2. Hvad går oprøret ud på, og hvad kan mennesket vinde og tabe ved dette oprør?
3. Hvilken konsekvens har oprøret for de to personers selvopfattelse?
4. Hvorfor er Adam og Eva så dårlige til at forsvare sig under forhøret?
5. Dommen fortæller os, hvad myten skal begrunde, nemlig hvad?
6. Hvorfor uddeler Gud skindkjortler?
7. Find de steder, hvor samhørigheden mellem mennesket (adam, hebr.) og agerjorden (adama) nævnes.
8. Hvad siger hele fortællingen, dvs. den 2. skabelsesberetning og historien om syndefaldet, om menneskets forhold til Gud og den verden som det lever i?

Den jødiske Påske i Det gamle Testamente.

2. Mos. 12: Påskens indstiftelse.

1. Hvem taler til hvem, hvor, hvornår og hvorfor, i vers 1?

2. Hvorfor skal dyret være lydefrit (= fejlfrit), i vers 5?

3. Hvorfor må der ikke levnes, i vers 10?

4. Hvad er der galt med Egyptens guder, i vers 12?

5. Hvem indstifter festen, i vers 14?

6. - og hvad fejrer man? Find selv versene.

7. Hvad kræves der af deltagerne i festen?

8. Hvilke elementer (= "materialer") indgår i riten?

Dåb, fristelse, discipelkaldelse.

Markus-evangeliet kapitel 1 vers 1-22

Brug oplysningerne i bibelteksten, læst baggrundsstof og f.eks. religion.dk (se f.eks. leksikon-delen) til at besvare disse spørgsmål.

1. Hvad betyder ordet evangelium?
2. Hvad betyder Jesus?
3. Hvad betyder Kristus?
4. Hvem er Esajas?
5. Hvem er Johannes Døberen?
6. Se på kort:
Hvor ligger Nazaret, Galilæa? Jordan (-floden), Jerusalem, Betlehem?
7. Hvorfor skal Jesus døbes?
8. Hvorfor skal han fristes?
9. Hvad ligger der i udsagnet i vers 15: "Tiden er inde"?
10. Kommenter den måde hvorpå de første disciple kaldes (vers 16-20).

Jesus i Nazarets synagoge.

Lukas-evangeliet kapitel 4 vers 16-24

1. Hvad er sabbatten?
2. Hvordan kan du finde det sted hos Esajas som Jesus læser op?
3. Hvad mener han i vers 21 han når han siger at skriftordet "er gået i opfyldelse"?
4. Hvad mener han i vers 24 med at "ingen profet er anerkendt i sin hjemby"?

Læs videre fra Markus kap. 1,23 til kap. 2,17 og kommentér.

Jesu dåb.

Matt. 3,18—17.

¹³ Derefter kommer Jesus fra Galilæa til Johannes ved Jordan for at døbes af ham. ¹⁴ Men Johannes ville hindre ham i det og sagde: »Jeg trænger til at døbes af dig, ^d) og du kommer til mig!«
¹⁵ Da svarede Jesus og sagde til ham: »Lad det nu ske; thi således bør vi opfylde alt, hvad ret er!« Så giver Johannes efter. ¹⁶ Men da Jesus var blevet døbt, steg han straks op af vandet, og se, Himlene åbnedes, og han så Guds Ånd dale ned som en due og komme over ham. ^e)
¹⁷ Og se, der lød en røst fra Himlene, som sagde: »Denne er min Søn, den elskede; i ham har jeg velbehag.«

Matt. 4,1—11.

¹ Derefter blev Jesus af Ånden ført op i ørkenen ^b) for at fristes af Djævelen. ² Og da han havde fastet fyrretyve dage og fyrretyve nætter, led han til sidst sult. ³ Så kom fristeren til ham og sagde: »Hvis du er Guds Søn, så sig, at stenene dér skal blive til brød.« ⁴ Men han svarede og sagde: »Der står skrevet: 'Mennesket skal ikke leve af brød alene, men af hvert ord, som udgår af Guds mund.'«

(v. 8—10)

⁵ Derefter tager Djævelen ham med sig til den hellige stad ^d) og stiller ham på helligdommens tinde og siger til ham: ⁶ »Hvis du er Guds Søn, så styrk dig ned; thi der står skrevet: 'Han skal give sine engle befaling om dig,

og de skal bære dig på hænder, for at du ikke skal støde din fod på nogen sten.'«

⁷ Jesus sagde til ham: »Der står også skrevet: 'Du må ikke friste Herren din Gud.'«

⁸ Atter tager Djævelen ham med sig op på et meget højt Bjerg og viser ham alle verdens riger og deres herlighed, og han siger til ham: ⁹ »Alt dette vil jeg give dig,

hvis du vil kaste dig ned og tilbede mig.«
¹⁰ Da siger Jesus til ham: »Vig bort, Satan! thi der står skrevet: 'Du skal tilbede Herren din Gud og tjene ham alene.'« ¹¹ Da forlader Djævelen ham,

og se, Engle kom til ham og tjente ham. ^b)

Mark. 1,9—11.

⁹ Og det skete i de dage, at Jesus kom fra Nazaret i Galilæa.

Og han blev døbt af Johannes i Jordan.
¹⁰ Og straks, da han steg op af vandet, så han himlene skilles ad, og han så Ånden dale ned over sig som en due. ^c)
¹¹ Og der lød en røst fra Himlene: »Du er min Søn, den elskede, i dig har jeg velbehag.«

Jesu fristelser.

Mark. 1,12—13.

¹² Straks derefter driver Ånden ham ud i ørkenen. ^b) ¹³ Og han var i ørkenen fyrretyve dage og fristedes af Satan;

Luk. 3,21—22.

²¹ Da nu alt folket døbt, og også Jesus blev døbt, så skete det,

at Himmelen åbnedes, mens han bad, ²² og Helligånden dalede ned over ham i legemlig skikkelse som en due, ^c) og en røst lød fra Himmelen: »Du er min Søn, den elskede, i dig har jeg velbehag.« ^{1 e})

Luk. 4,1—13.

¹ Jesus vendte tilbage fra Jordan, fyldt af Helligånden, og blev ude i ørkenen ^b) ført af Ånden ^b) ² i fyrretyve dage og fristedes dér af Djævelen. Og han spiste intet i de dage; og da de var gået, led han sult. ³ Da

sagde Djævelen til ham: »Hvis du er Guds Søn, så sig til stenen dér, at den skal blive til brød.« ⁴ Jesus svarede ham: »Der står skrevet: 'Mennesket skal ikke leve af brød alene.'«

⁵ Så førte Djævelen ham op og viste ham i et øjeblik alle jordens riger ⁶ og sagde til ham: »Dig vil jeg give magten over alt dette tillige med dets herlighed; thi til mig er den overgivet, ^a) og jeg giver den, til hvem jeg vil. ⁷ Hvis du altså vil tilbede mig, skal den helt være din.«
⁸ Jesus svarede ham og sagde:

»Der står skrevet: 'Du skal tilbede Herren din Gud og tjene ham alene.'«

⁹ Så førte han ham til Jerusalem og stillede ham på helligdommens tinde og sagde til ham: »Hvis du er Guds Søn, så styrk dig ned herfra; ¹⁰ thi der står skrevet: 'Han skal give sine engle befaling om dig, at de skal vogte dig;'

¹¹ og: 'de skal bære dig på hænder, for at du ikke skal støde din fod på nogen sten.'«

¹² Da svarede Jesus og sagde til ham: »Der er sagt: 'Du må ikke friste Herren din Gud.'«

(v. 5—8)

¹³ Og da Djævelen således var kommen til ende med alle sine fristelser, forlod han ham for en tid.

og han levede iblandt de vilde dyr, men englene tjente ham.

Palæstina på Jesu tid

Israel var den religiøse idealbetegnelse for jødernes land. På Jesu tid benævntes det konkrete land normalt med den romerske betegnelse Palæstina. Landet bestod af flere dele. Den centrale del var Judæa, hvor hovedstaden Jerusalem lå. Det nordlige område Galilæa hørte også med til den jødiske nation. Imellem disse to landsdele lå Samaria, hvor befolkningen praktiserede en afvigende form for jødedom. Samaritanerne blev betragtet med foragt af jøderne.

Politiske og økonomiske forhold

Palæstina var blevet indlemmet i Det romerske Imperium i år 63 f.Kr. og var under besættelse af romerske soldater. Judæa og Samaria blev styret af en romersk statholder (prokurator) med sæde i Jerusalem. I perioden 26-36 e.Kr. var statholderen Pontius Pilatus.

Galilæa blev styret af en jødisk konge (eller landsfyrste) ved navn Herodes Antipas (til 39 e.Kr.) under ansvar over for romermagten.

Jøderne havde imidlertid delvist indre selvstyre, som blev varetaget af Det store Råd, eller blot Rådet (på græsk: Synedrion). Rådet havde en vis begrænset politisk magt, det tog sig af religiøse anliggender, og det fungerede som højesteret. Rådet bestod af 70 medlemmer plus ypperstepræsten, som ledede det. Medlemmerne var præster, skriftkloge samt repræsentanter for de fornemste familier.

Forholdet til besættelsesmagten optog sindene meget. *Toldere* omtaltes med foragt, fordi de opkrævede afgifter til romerne.

Befolkningen ernærede sig primært ved landbrug og fiskeri, men også ved håndværk og handel. Der var en veludviklet bykultur med en effektiv administration og en skriftlig lærdomstradition.

Religion og samfund

Palæstina var et traditionelt samfund, hvor den moderne adskillelse mellem religion og samfundsliv var ukendt; så samfundsmæssige forhold havde altid religiøse aspekter og omvendt.

Jødedommen byggede på den overbevisning, at der kun fandtes én Gud, og at Israel – jøderne – var hans udvalgte folk.

Jødefolket havde indgået en pagt, dvs. en aftale eller kontrakt med Gud. Pagtens betingelser var, at folket skulle overholde Guds bestemmelser; til gengæld ville Gud beskytte sit folk.

Den praktiske overholdelse af pagten hvilede på to grundpiller: For det første de rituelle pligter, som især kom til udtryk i gudsdyrkelsen i templet. For det andet overholdelsen og studiet af den religiøse lov, som især var knyttet til gudstjenesten i synagogerne.

Riter og tempelkult

Jødedommen havde én central helligdom, templet i Jerusalem (Templet blev ødelagt af romerne i år 70 e.Kr. Siden da har jøderne ikke haft noget tempel; kun en rest af det – „Grædemuren“ – står endnu tilbage). Templet var et bygningskompleks i mange afdelinger og med en stor forgård, hvor der udfoldede sig et rigt folkeliv. Det var jødedommens hellige sted, hvor folket kommunikerede direkte med Gud gennem bønner og ofringer af dyr og afgrøder. Der var ansat et stort antal præster og tempeltjenere (levitter). Den daglige tempeltjeneste blev foretaget på præsternes initiativ; „private“ ofringer fandt sted i forbindelse med personlige begivenheder som f.eks. fødsel, og endelig var der de store religiøse højtider: *påskan*, *pinsen* og *løvhyttefesten*, hvor tusindvis af jøder valfartede til Jerusalem.

Lov og synagogegudstjeneste

I byer og landsbyer fandtes der synagoger, dvs. religiøse forsamlingshuse, hvor man mødtes til gudstjeneste på den ugentlige helligdag *sabbatten* (lørdag). Her blev der læst op af og prædikeret over *Tora'en*, dvs. Loven (= den kristne bibels 5 Mosebøger) og de andre hellige skrifter.

Det klareste udtryk for pagten mellem folket og deres gud var De ti Bud, som ifølge den hellige skrift var blevet overgivet til Moses på Sinai Bjerg. Derudover fandtes der en lang række detaljerede adfærdsregler, i alt 613 ifølge den traditionelle optælling. Overholdelsen af loven var ikke alene en etisk og religiøs pligt, men dybest set en betingelse for folkets fortsatte overlevelse. De *skriftkloge* var eksperter i de hellige skrifter og således på én gang jurister og teologer.

Partier og trosretninger

I det jødiske samfund udspillede der sig en livlig debat, og mange af de toneangivende mænd tilsluttede sig et af de partier, som var dannet på basis af tilhængernes opfattelse af den religiøse tradition og forholdet til besættelsesmagten. De vigtigste partier var:

Saddukæerne: Aristokrater og repræsentanter for de fornemme præsteslægter. De gik ind for en samarbejdspolitik i forhold til romerne. De holdt sig alene til de skriftlige traditioner, som de fandtes i GT, og afviste datidens „moderne“ fortolkninger.

Farisæerne: Hovedsageligt folk fra mellemklassen. Mange skriftkloge hørte til denne gruppe. De anså den romerske besættelse for Guds straf over folket og holdt lav profil i forhold til besættelsesmagten. De var meget optaget af at overholde loven til punkt og prikke og gik derfor ind for nøje studier af ikke alene de gammeltestamentlige skrifter, men også den senere overlevering, hvor man kunne finde spidsfindige regler for, hvordan loven burde overholdes. De var jødedommens moderne fløj, som gik ind for datidens nye tanker om f.eks. opstandelse og dommedag. Efter Jerusalems ødelæggelse blev det den farisæiske retning, som førte traditionen videre til den jødedom, vi kender i dag.

Ved siden af de officielle jødiske partier eller retninger var der forskellige politiske og religiøse grupperinger af undergrund-agtig karakter.

Zeloterne og sikarierne var frihedskæmpere, som gik ind for væbnet opstand mod den romerske besættelsesmagt.

Essæerne (eller *essenerne*) var en slags klostersonde, hvis vigtigste tilholdssted var Qumran ved Det døde Hav. De var stærkt kritiske over for det officielle præsteskab. De berømte *Dødehavsruller*, som stammer fra dette samfund, er værdifulde kilder til belysning af de religiøse forhold på Jesu tid, men de har ikke givet ny viden om Jesus eller om den begyndende kristendom.

Tekst 26, P.G. Lindhardt: Kristendommen har ingen moral.

Den kristne religion, Jens Forman, Musagetes 1992.

P. G. Lindhardt

Lindhardt (1910-88) var professor i kirkehistorie ved Århus Universitet og kendt som eksistentialistisk påvirket prædikant. I 1953 vakte han furore, da han åbent forkyndte, at "det evige liv" ikke var noget *fremtidigt kvantitativt* (et paradis efter døden), men først og fremmest noget *nutidigt kvalitativt* (et engageret liv).

- Kristendommen har ingen moral. Kirkerne har masser af moral, ligesom de har masser af trosretninger. Men kristendommen, forstået som Jesu evangelium, kender ikke til begrebet moral. Kirkernes moral er formet af tid og sted og skifter med dem, kristendommen er
- 5 uforanderlig, altid personlig og nærgående og henviser aldrig til en leveregel, som man så kan overveje og måske beslutte sig til at følge, hvis man skønner, at det er formålstjenligt. Kristendommen peger altid på et virkeligt levende medmenneske og siger: Du skal elske denne din næste som dig selv, han er dig i Kristi sted. Guds bud fal-
- 10 der ikke ned fra himlen i formuleret tilstand; de står lyslevende foran dig hver eneste dag i menneskeskikkelse og kræver at blive taget alvorligt. Dit liv er ikke dit eget, siger kristendommen, hvis du stræber efter at gøre det til dit eget og blive dets herre, så ødelægger du det, så ender du i helvede, og helvede er ikke et sted, som en mid-
- 15 delalderlig fantasi kan udmale som en moderne koncentrationslejr, men helvede er den tilstand, hvori du lever, når du gør dit liv til dit eget, når du isolerer dig; så fryser du ihjel. Du skal ikke tro, at der er varme i helvede. Helvede er iskuldens land. Det er der, hvor du er alene med dig selv.
- 20 Kristendommens moral er altså ikke en række bud, bestemt af tid og sted, den er et personligt ansvar, som ingen kan løbe fra uden at ende i helvede, ganske bogstaveligt talt. Om der findes et andet helvede hinsides død og grav, ja, det må jo vise sig, og det bør ikke interessere nogen, dem undtaget, som håber på at se deres personli-
- 25 ge uvenner eller kirkelige modstandere velanbragt der. At der er et helvede på jorden, som mennesker skaber for hinanden det turde være ophøjet over enhver tvivl, lad os holde os til denne realitet.

Lindhardt: Det evige Liv (1953), s. 100 f.

P.G. Lindhardt

Kristendommen har ingen moral

Spørgsmål til forståelsen af teksten

1. Hvad forstår du ved moral?
2. Hvad forstår du ved etik?
3. Læs definitionerne på religion.dk, under Leksikon.
4. Lindhardt skelner mellem kristendommen og kirken. Hvad er forskellen?
5. "Guds bud falder ikke ned fra himlen i formuleret tilstand" (l. 9-10). Hvad hentyder han til?
6. Hvordan møder mennesket Guds bud i sin hverdag?
7. "Dit liv er ikke dit eget" (l. 12). Hvis er det så i denne tankegang?
8. Hvordan kan man ødelægge sit liv?
9. Hvordan definerer Lindhardt helvede?
10. Hvis kristendommen alligevel har en moral, hvad indebærer denne moral så?
11. Hvad skal mennesket interessere sig for?
12. Ud fra dette uddrag, indledningen, og baggrundsstoffet i RK s.163, kan du så give et bud på Lindhardts opfattelse af det evige liv?

Lignelsen om den barmhjertige samaritaner

Lukas-evangeliet 10,25-37

Vincent Van Gogh 1890

25. Da rejste en lovkyndig sig og ville sætte Jesus på prøve og spurgte ham: »Mester, hvad skal jeg gøre for at arve evigt liv?« 26. Han sagde til ham: »Hvad står der i loven? Hvad læser du dér?« 27. Manden svarede: »Du skal elske Herren din Gud af hele dit hjerte og af hele din sjæl og af hele din styrke og af hele dit sind, og din næste som dig selv.« 28. Jesus sagde: »Du har svaret rigtigt. Gør det, så skal du leve.« 29. Men han ville retfærdiggøre sig selv og spurgte Jesus: »Hvem er så min næste?« 30. Jesus svarede og sagde:

»En mand var på vej fra Jerusalem ned til Jeriko og faldt i hænderne på røvere. De trak tøjet af ham og slog ham, så gik de og lod ham ligge halvdød. 31. Tilfældigvis kom en præst den samme vej; han så manden, men gik forbi. 32. Det samme gjorde en levit, der kom til stedet; også han så ham og gik forbi. 33. Men en samaritaner, som var på rejse, kom hen til ham, og han fik medynk med ham, da han så ham. 34. Han gik hen og hældte olie og vin i hans sår og forbandt dem, løftede ham op på sit ridedyr og bragte ham til et herberg og sørgede for ham. 35. Næste dag tog han to denarer frem, gav værten dem og sagde: Sørg for ham, og hvad mere du lægger ud, vil jeg betale dig, når jeg kommer tilbage.

36. Hvem af disse tre synes du var en næste for ham, der faldt i røvernes hænder?« 37. Den lovkyndige svarede: »Han, som viste ham barmhjertighed.« Og Jesus sagde: »Gå du hen og gør ligeså!«

62. K.E. LØGSTRUP: Den gyldne regel og næstekærligheden

K.E. Løgstrup (1905-1981), dansk teolog og filosof, skriver om den kristne kærlighedstanke og den gyldne regel om relationer mellem mennesker: Hvad du vil, at den anden skal gøre mod dig, skal du gøre imod ham. (Fra: *Etik och kristen tro*. Utgiven av Gustaf Wingren, Gyldendal, 1971, s. 232-236).

For den kristne er den etiske fordring radikal, mennesket som Guds skabning skylder sin skaber alt. Det betyder, at vi er udleveret til hinanden. Derfor stiller tilværelsen fordringer til os – et forhold vi ikke kan lave om på.

„Den enkelte har aldrig med et andet menneske at gøre uden at han holder noget af dets liv i sin hånd. Det kan være meget lidt, en forbigående stemning, en oplagthed, man får til at visne, eller som man vækker, en lede man uddyber eller hæver. – Men det kan også være forfærdende meget, så det simpelthen står til den enkelte, om den andens liv lykkes eller ej.“.

(Den etiske fordring, s. 25).

Følgende uddrag af *Etik och kristen tro* er gengivet i Om Kristendommen, red. Asger Sørensen, Gyldendal 1995, s. 234-237.

Den gyldne regel

Den naturligste af alle moralske regler er den regel man kalder for den gyldne, og som siger, at hvad du vil, at den anden skal gøre mod dig, skal du gøre mod ham. Den er en ganske radikal regel takket være det fantasielement, som den indeholder, ja står og falder med. Der er nemlig ikke tale om gengæld. Tværtimod. Den grunder sig ikke i en konstatering af, at da den anden faktisk har taget sig af mig, skal jeg til gengæld tage mig af ham. Den består ikke i en udmåling, den siger ikke: I den udstrækning den anden har hjulpet mig i min livsudfoldelse, skal jeg hjælpe ham i hans livsudfoldelse. Den gyldne regel er tværtimod radikal, den siger, at uanset den anden intet har gjort for mig, skal jeg alligevel gøre det for ham, som han trænger til. Måske har den anden aldrig været i den stilling, at han har kunnet gøre noget for mig. Alle dage har han måske været forfordelt. Kort sagt, reglen appellerer ikke til vor erfaring af, hvor meget eller hvor lidt den anden har gjort for os, men den appellerer til vor fantasi: De velgerninger, som jeg, hvis jeg var i den andens sted, kunne ønske gjort imod mig, dem skal jeg gøre imod ham.

Medens kærlighedsbuddet, i den formulering det har fået, fremhæver, at det er vor egoisme, der demonstrerer, at det naturligste bud er det radikaleste, fremhæver den gyldne regel fantasielementet. Men så lidt som vi ved kærlighedsbuddet kan få vor natur med, så lidt kan vi det ved den gyldne regel. Altså kan vi ikke indrette samfundet i forventning om en efterkommelse af reglen, som sindet udelt er med i. Det siger sig selv, det ville være sværmeri. Men dermed er ikke sagt, at så har etik intet med politik at gøre. Kun må vi nedskrive buddet og reglen til samfundsbrug. Ikke ved at gøre den gyldne regel til en regel om gengæld.

Gengæld er ingen hjulpet med, heller ikke politisk. For, som allerede nævnt, de der trænger til hjælpen er nok så ofte dem, der intet har kunnet yde til gengæld, og måske heller aldrig vil kunne komme til det. Nej, nedskrivningen må bestå i at indrette samfundet på en sådan måde, at den magtfulde tvinges til at omgås sin magt, som om han havde fået den til at tjene andre end den. Det gør vi i det offentlige liv ved i princippet at lade magten være en kompetence, der er delegeret den enkelte, en betroet magt, hvis udøvelse han skal stå til regnskab for.

Næstekærlighed som fuldbyrdelse og som idé

Når livet mennesker imellem kommer på tale i Jesu forkyndelse er det altid, eller så godt som altid, enkeltperson der står over for enkeltperson. Menneskeheden, folket, er ladet ude af betragtning, altid er det mit forhold til næsten det gælder. I Jesu fortælling om den barmhjertige samaritan er det præstens, levittens og samaritanens forhold til den overfaldne, der er emnet.

Men nu er der ikke mange enkeltpersonrelationer, der ikke er sagligt formidlede, og som ikke involverer politiske problemer. Det ville ikke være af vejen, om samaritanen var en smule lægekyndig og havde noget kendskab til, hvordan man behandler sår. Samaritanens barmhjertighed, der gav sig udslag i, at han tog sig af den overfaldne, var i hvert fald sagligt, og det vil i dette tilfælde sige medicinsk, formidlet. Og vi kan spinde videre på fortællingen og tænke os, at samaritanen i herberget har fået at vide, at på de kanter blev ensomme rejsende gang på gang overfaldet. Næste gang han kom til hovedstaden, gjorde han derfor myndighederne opmærksomme på, at røverbander

huserede og gjorde egnen usikker, og da myndighederne stillede sig afvisende, forsøgte han at skabe en folkestemning for at få gjort en ende på uvæsenet. Af den barmhjertige samaritan blev der en politisk samaritan. Hans barmhjertighed inspirerede ham til hans politik, den sammenhæng er der. Men der er unægtelig også forskel. Ude på landevejen fuldbyrdede han kærligheden til næsten, i sin politiske aktivitet fungerede kærligheden til næsten kun som idé. Men giver det sidste overhovedet nogen mening? Undergår buddet ikke sådanne forvandlinger på vejen fra Jesu tale om fuldbyrdelsen af det til en politisk tanke om det som idé, så det undervejs mister sin identitet? For at kunne operere med ideen behøves der ingen kærlighed, heller ikke nogen næste, så lidt som der er omkostninger forbundet med det. Bliver der så overhovedet noget tilbage? Det gør der, rolleombytningen blive tilbage.

I den rolleombytning, der finder sted i næstekærlighedens fuldbyrdelse, er der som sagt et fantasielement, thi fuldbyrdelsen består ikke i, at den enkelte begiver sig over i den andens situation og bliver, som han er. Det ville der ikke komme nogen ombytning i stand af, for den anden kom jo ikke i den førstes situation af, at den første kom i den andens, men de kom kun begge i den samme situation. Det er derfor i fantasien, at den enkelte sætter sig i den andens sted, for så at gøre det som den anden ville sætte pris på, at han gjorde. Fuldbyrdelsen består i, at den enkelte så også gør det. Rolleombytningen er formuleret i den gyldne regel: Alt hvad I vil, at mennesket skal gøre imod jer – underforstået: hvis I var i deres sted – skal I gøre imod dem. Det underforståede: hvis I var i deres sted er fantasielementet, medens: det skal I gøre imod dem, er fuldbyrdelsen. Den gyldne regels rolleombytning illustreres med lignelsen i Mattæus 25. Hvad Du vil, at menneskene skal gøre imod Dig, – hvis Du

var i fængsel, besøge Dig – skal Du gøre imod dem: besøge dem. Fuldbyrdsen består ikke i at blive den anden, begive sig i fængsel; det er den anden ikke tjent med; for så kan han ikke besøges. Heller ikke bliver den fængslede fri af, at den der er på fri fod begiver sig i fængsel; der kommer kun det ud af det, at begge er i fængsel. Til en rolleombytning kommer det ikke på den vis. Nej, rolleombytningen består i at fantasere sig til, hvilken hjælp man vil sætte pris på, hvis man var i den andens sted, i fængsel – og fuldbyrdsen består i at yde den hjælp.

En forudsætning for at flytte næstekærligheden fra fuldbyrdsen til idé er, at der i fuldbyrdsen er et fantasielement, nemlig rolleombytningen. Det flytter med. Hvorimod de gerninger, som det er meningen at afstedkomme med rolleombytningen, er forskellige. I fuldbyrdsen er det gerninger, der gøres i enkeltperson-relationen, i ideen er det en aktivitet, der har samfundsordenen til genstand.

Når den politiske samaritaner lader sig inspirere af kærligheden til næsten som idé i sit forsøg på at få indflydelse på samfundsordenen, fuldbyrder han ikke nogen kærlighed til næsten. Under sit politiske arbejde glemmer han måske de overfaldne og bliver optaget af, hvad der skal til for at give samfundsordenen stabilitet.

Heller ikke indrettes samfundet på en

måde, der giver folk lejlighed og råderum til at elske næsten. Det gør hverken politikerne eller folket, når kærligheden til næsten tages som idé. Hvem elsker ham? Svaret er: ingen. Men er der så blevet noget tilbage af buddet, må vi igen spørge. Det er der.

For at illustrere det med et aktuelt eksempel. Med en ændring af samfundsindretningen i retning af større indtægtsudligning tvinges folk til at fordele forbrugsgoderne mellem sig, som om de stærke elskede de svage, idet man blæser på, at de stærke skærer tænder, når deres indtægt beskæres til fordel for en øgelse af de svages. Gør vi politisk brug af kærlighed til næsten som idé, er der ingen, der elsker næsten, men der er nogen, der tvinges til at bære sig ad, som om de gjorde det. Måske går de stærke med til det af en velforstået egeninteresse, idet de ræsonnerer som så, at kun med en indtægtsudligning kan vi undgå en eksplosion, i hvilken vi selv ryger med i luften. Og gør de modstand, bryder man sig fejl om det. For nok kan man kun elske næsten frivilligt, men leve, som om man gjorde det, kan man udmærket tvinges til, og det må en fornuftig politik gå ud på. Gøre brug af den gyldne regel som politisk idé er med samfundsindretningen at lade folk bære sig ad, som om de elskede næsten, vel vidende at de ikke gør det.

...

K. E. LØGSTRUP

Den gyldne regel og næstekærligheden

Spørgsmål til forståelsen af teksten

Den gyldne regel

1. Hvad er den gyldne regel?
2. Hvordan er den gyldne regel radikal?
3. Hvorfor har den ikke noget at gøre med gengæld?
4. Hvad appellerer reglen til?
5. Hvad er kærlighedsbuddet?
6. Hvorfor kan vi ikke få vores natur med?
7. Har etik noget at gøre med politik?
8. Hvordan skal den magtfulde omgås sin magt?

Næstekærlighed som fuldbyrdelse og som idé

9. Hvorfor er det enkeltperson over for enkeltperson når Jesus fortæller?
10. Hvordan bliver den barmhjertige samaritaner til den politiske samaritaner?
11. Hvad er forskellen på fuldbyrdelsen og idéen?
12. Hvad bliver der tilbage af kærlighedsbuddet når det tages som idé?
13. Hvad er Løgstrups syn på frivillighed og tvang?
14. Hvordan vil du karakterisere Løgstrups menneskesyn?

B. Thorkil Vanggaard. Messeofferet

Den kristne kirke er jo spaltet op i stærkt afvigende grene, der som hovedregel forholder sig kritisk, ja fjendtligt til hinanden – de vigtigste er den romerske, den byzantinsk-græsk-russiske kirke eller ortodokse, og gruppen af reformatoriske kirker. Trods alle uoverensstemmelser anser de dog sig selv og hinanden for at repræsentere *kristendommen*.

Hvad er det essentielle i kristendommen? Det er fællesskabet om visse riter og én hovedmyte. *Riterne* er dels dåb og dels messeoffer og nadver.

Man vil bemærke, at jeg skelner mellem messeoffer og nadver, skønt det er to trin i samme ritus. Adskillelsen er meget klar i den ortodokse kirke. Her sønderdeler præsten brødet med en lanseformet kniv, der er et afbillede af den lanse, som blev stødt i den korsfæstedes side. Det er en gentagelse af lemlæstelsen og drabet af Kristi legeme. Vinen er gydt i kalken som hans blod, der er udgydt for menneskets skyld. Først efter denne udførlige ritualhandling følger offermåltidet. Ofret gentages altså med brød og vin som repræsentationer af Jesu legeme og blod før offermåltidet. Også i den romerske kirke følger disse to trin i nadveren efter hinanden klart adskilt. Præsten løfter først hostien og kalken og erklærer dem for Kristi legeme og blod, medens en særlig klokke ringer, inden måltidet. Også i vor kirke er der levn heraf, når præsten løfter brød og vin, medens han siger indstiftelsesordene, ligesom han til den enkelte altergæst først siger: »Dette er Jesu Legeme« og »Dette er Jesu blod«, inden han giver ham at æde og drikke. Dog må det nok erkendes, at tanken på forvandling af brød og vin og offer i *virkelig* forstand er blevet forkastet i vor nutidige, hjemlige kirke.

Myten, der knytter sig til messeoffer og nadver udtrykkes kort hos Johannes: »Således elskede Gud verden, at han gav sin søn den enbårne, for at hver den, som tror på ham, ikke skal fortabes, men have et evigt liv.« At Gud gav sin søn, betyder, at han gav ham som blodigt sonoffer *til sig selv* – et offer, som stadig gentages for menneskenes skyld, til frelse for dem fra straf, hver gang messeofferet foretages i kirken. Det er den enkle, klare myte, hvormod kristendommen er samlet.

Lad mig lige indskyde, at ordet myte ofte misbruges på en måde, der er begrundet i uforstand. Tit hører man det nemlig i forbindelse med »bare«, »kun« eller »ikke andet end« en myte. Hermed antyder man noget i retning af luftig fantasi uden forankring i solid virkelighed. Men myten er alt andet. Myten er anskueliggjorte forestillinger og handlingsforløb, oftest dramatiske, der i billedform udtrykker dybe og vidtrækkende, betydningsvangre virkeligheder om livet og dets betingelser, som ikke kan udtrykkes i dagligdagens og fornuftens begreber og vendinger. Det gælder netop myten om renselse, fornyelse og nyskabelse af liv gennem blodig offerdød.

Fra kronikken »Kristendom og aggression« af dr. med. Thorkil Vanggaard. Aarhuus Stiftstidende den 12.6.1973.

RELIGIONERNE af Jacobi og Josephsen, Munksgaard 1986

Thorkil Vanggaard

Messeofferet

Spørgsmål til forståelse af teksten

1. Hvem har skrevet teksten ? Gæt hans speciale !
2. Hvilke hovedgrene af den kristne kirke nævnes ?

Sammenstil betegnelserne med dem fra RK 154.

3. Hvad kan alle grene samles om ?
4. Hvilken rite udføres umiddelbart før nadveren ?
5. Og hvad er betydningen af denne rite ?
6. Hvilken myte knytter sig til messeoffer og nadver ?
7. I hvilken betydning bruges ordet myte hér ?

KORSFÆSTELSEN OG OPSTANDELSEN

*Baggrundsstoffet findes i Religion og Kultur
s. 148m – 150m og s.158m – 160m
Teksten er Markus-evangeliet
kap. 14,26 – kap. 16,20.*

LÆSESPOR

1. Forudsigelsen af Peters fornægtelse + Jesus i Getsemane (MK 14, 26-42)

Kommentér hændelserne i afsnittet med fokus på
disse to begreber:
- menneskelighed
- guddommelighed

2. Tilfangetagelsen + Jesus for Rådet (MK 14,43- 65)

Kommentér hændelserne i afsnittet med fokus på:
- kontraster / modsætninger

3. Peters fornægtelse (MK 14,66-72)

Hvorfor nægter Peter at kende Jesus?
Kommentér Peter-figuren.

4. Jesus for Pilatus + Tornekroningen (MK 15, 1- 20)

Find oplysninger om Pontius Pilatus f.eks. på
<https://www.kristendom.dk/troens-hovedpersoner/pontius-pilatus>
og kommentér hans rolle, samt tornekroningen.

5. Korsfæstelsen + Jesu død (MK 15,21-47) a

Kommentér:

- fænomenene i v. 33+38
- misforståelsen i v. 35
- officerens ord i v. 39

6. Korsfæstelsen + Jesu død (MK 15,21-47) b

Find Salme 22 i Salmernes Bog i
Det gamle Testamente.

Læs v. 1- 22 og overvej sammenhængen mellem
denne tekst og evangelieteksten.

7. Jesu opstandelse (MK 16)

Find det sted hvor den oprindelige tekst slutter.
Overvej hvorfor der findes flere slutninger
(- hvor mange?)

8. Konklusion og perspektiv

Hvad er korsfæstelsens religiøse pointe?
Hvad er opstandelsens religiøse pointe?
Hvornår kan MK 16 (i sin oprindelige form)
høres i kirken?

Billedfortegnelse

1. Den sidste Nadver, Leonardo da Vinci 1498
Jesus Praying in the Garden, Gustave Doré 1882-1883
2. Judaskysset, Giotto 1305
Jesus for Kajfas, Matthias Stom 1630
3. Peters fornægtelse (?)
4. Ecce homo - Se, her er mennesket, Antonio Ciseri 1871
Incoronazione di spine – Tornekroningen, Caravaggio 1602- 1607
5. Korsfæstelsen, Andrea Mantegna 1457
6. Pietà, skulptur af Michelangelo 1498-1499
7. Opstandelsen, Gustave Doré
8. Korsfæstelsen, Rafael, 1502-1503

Saulus' omvendelse

Apostolens Gerninger 9, 1-22

Maleri af Caravaggio 1601

1 Saulus fnyste stadig af raseri og truede Herrens disciple med mord; han gik til ypperstepræsten 2 og bad ham om breve til synagogerne i Damaskus for at fængsle dem, der hørte til Vejen, og som han kunne finde, både mænd og kvinder, og føre dem til Jerusalem. 3 Men undervejs, netop som han nærmede sig Damaskus, skinnede et lys fra himlen pludselig om ham. 4 Han faldt til jorden og hørte en røst sige: »Saul, Saul, hvorfor forfølger du mig?» 5 Han svarede: »Hvem er du, herre?» Han sagde: »Jeg er Jesus, som du forfølger. 6 Men rejs dig og gå ind i byen, så vil du få at vide, hvad du skal gøre.« 7 Hans rejsedsagere stod målløse; nok hørte de røsten, men de så ingen. 8 Så rejste Saulus sig op fra jorden, men skønt hans øjne var vidt åbne, kunne han ikke se. De måtte lede ham ved hånden og føre ham ind i Damaskus. 9 I tre dage kunne han ikke se, og han hverken spiste eller drak.

10 I Damaskus var der en discipel, som hed Ananias, og til ham sagde Herren i et syn: »Ananias!» Han svarede: »Ja, Herre!» 11 Herren sagde til ham: »Rejs dig og gå hen i Den lige Gade og spørg i Judas' hus efter Saulus fra Tarsus. For han beder, 12 og han har i et syn set en mand, der hedder Ananias, komme ind og lægge hænderne på ham, så han igen kunne se.« 13 Ananias svarede: »Herre, jeg har hørt af mange, hvor meget ondt denne mand har gjort mod dine hellige i Jerusalem. 14 Og her har han fuldmagt fra ypperstepræsterne til at fængsle alle dem, der påkalder dit navn.« 15 Men Herren sagde til ham: »Gå! For han er det redskab, jeg har udvalgt til at bringe mit navn frem for hedninger og konger og Israels børn, 16 og jeg vil vise ham, hvor meget han skal lide for mit navns skyld.« 17 Så gik Ananias, og da han kom ind i huset, lagde han hænderne på ham og sagde: »Broder Saul, Herren har sendt mig, Jesus, som viste sig for dig på vejen hertil, for at du igen skal kunne se og blive fyldt af Helligånden.« 18 Og straks var det, som faldt der skæl fra hans øjne, han kunne se igen, og han rejste sig og blev døbt. 19 Og han tog føde til sig og kom til kræfter.

Saulus' prædiken og flugt

Han blev nogle dage hos disciplene i Damaskus, 20 og han prædikede straks i synagogerne, at Jesus er Guds søn. 21 Alle, der hørte det, blev forbavset og sagde: »Er det ikke ham, der i Jerusalem ville udrydde dem, der påkalder dette navn? Og er han ikke kommet hertil netop for at fængsle dem og bringe dem til ypperstepræsterne?» 22 Men Saulus blev stadig stærkere og satte jøderne i Damaskus til vægs, når han påviste, at Jesus er Kristus.

LIDT KIRKEHISTORIE

Religion og Kultur s. 150m – 155m

Efter opstandelsen – grundlæggelsen af den kristne kirke.

Forklar Kristi Himmelfartsdag.

Forklar fremstillingen af jøderne/farisæerne i Det nye Testamente.

Forklar Pinsedag.

Frigørelsen fra jødedommen.

Forklar Paulus' rolle.

Kristendommens udbredelse og hovedretninger.

Lav en tidslinie med vigtige årstal og begivenheder.

Martin Luther (1483-1546)

For summen af evangeliet er, at den, som tror på Kristus, får sine synder tilgivet, sagde Martin Luther (1483-1546).

266884

Af Asbjørn Petersen, religion.dk

Portræt

Luther var den centrale person i opgøret med det katolske pavedømme. Han mente, at mennesket ikke kunne frelse sig selv ved sine egne gerninger og at alt afhang af Guds nåde

Martin Luther blev født i Eisleben, Tyskland, i 1483. Som barn gik han i latinskole, og i 1501 begyndte han på universitetet i Erfurt. Han fik aldrig færdiggjort sit jurastudium på grund af en traumatisk oplevelse, der gjorde, at han valgte at lægge sit liv helt om.

På en rejse kom Luther i fare på grund af et voldsomt tordenvejr, og han aflagde et løfte til Gud om, at han ville gå i kloster, hvis han overlevede. Dette var grunden til, at han i 1505 forlod universitetet for at blive munk.

Luthers karriere var dog langt fra forbi, da han gik i kloster i Erfurt. Efter få år begyndte han sit prætestudie, og i en periode underviste han også i moralfilosofi.

Der er en meget tæt forbindelse mellem Luthers personlige liv og den udvikling, som finder sted i hans teologiske overvejelser. I den første tid som munk mente Luther, at mennesket selv skulle gøre sig fortjent til frelsen. Hans liv var derfor præget af ønsket om altid at leve i overensstemmelse med kirkens retningslinier.

Forandringen i Luthers liv kom ikke, fordi han efter lang tids anstrengelser følte, at han kunne gøre sig fortjent til frelsen. Den kom tværtimod, da han fik en helt ny og anden forståelse af, hvad kristendommen er. Han mente, at det er menneskets tro på Gud, der frelser, og at gerningerne ikke er afgørende. Denne tanke er kendt som læren om retfærdiggørelse ved tro. Luther sagde engang: "Gud har ikke noget at bruge dine gode gerninger til, det har din fattige næste derimod."

Opgør

Luther var i direkte modstrid med Den katolske kirke i hans samtid. Kirken solgte aflad, hvilket betød, at man kunne give penge til kirken, som så garanterede, at man ville blive udsat for mindre pine, når man døde og kom i skærsilden. Skærsilden blev i samtiden opfattet som et sted, hvor mennesket blev straffet for sine forkerte handlinger, inden det blev lukket ind i paradiset. Luther mente, at disse forestillinger var uden belæg i Bibelen og udelukkende tjente til at give penge til Den katolske kirke.

Den konflikt i forhold til forståelsen af Bibelen som Luther stod i i forhold til Den katolske kirke, blev meget hurtigt til en praktisk konflikt. I 1517 offentliggjorde Luther 95 teser om afladshandel, hvor han rettede en kompromisløs kritik af centrale dele af katolicismens trossætninger. Luther blev hurtigt kendt og berygtet langt ud over Tysklands grænser for sine tanker.

Flere gange blev Luther forhørt og truet på livet af Den katolske kirke. De forbød folk at læse hans bøger, og de ville tvinge ham til at tilbagekalde dem. Luthers svar var, at medmindre man med Bibelen i hånden eller ved brug af indlysende argumenter kunne vise, at han tog fejl, så ville han fastholde, at han havde ret. Luther er blevet kendt for under et forhør i Worms at sige til sine anklagere: "Her står jeg, jeg kan ikke andet".

Bibelen oversættes

Luther udgav selv flere bøger, hvor han argumenterede for sine synspunkter. Ud over at skrive lærebøger i, hvad der ifølge ham var det mest centrale i kristendommen, oversatte han også Bibelen til tysk. Bibelen er ifølge Luther Guds tale til mennesker.

Derfor mente han også, at enhver skulle have mulighed for selv at læse den på sit eget sprog. Oversættelsen er blevet rost for sine sproglige kvaliteter.

I den katolske kirke foregik hele gudstjenesten dengang på latin, og privatpersoner kunne ikke få en oversættelse af Bibelen på deres eget sprog. Luther mente ikke, at der var grund til at lægge stor vægt på, hvilken form gudstjenesten havde. Ud af de syv sakramenter, som man havde i den katolske kirke, bevarede Luther kun dåb og nadver.

Reformation

Luther var den centrale person i reformationen, dvs. i den forandring af både kirkens lære og form, som skete i opgøret med katolicismen i 1500-tallet. Dermed var grunden lagt til den protestantiske kristendom, som ca. 590 millioner mennesker bekender sig til i år 2005. Protestantismen har fået stor indflydelse langt ud over kirkens grænser for eksempel i politik og i værdidebatten.

Luther var dog hverken den første eller den eneste, der havde ment, at mennesket udelukkende blev frelst af nåde. Af andre store reformatorer med samme opfattelse kan nævnes den franske Johannes Calvin og den schweiziske Ulrich Zwingli.

Luther bliver ofte fremhævet som en af de personer, der har fået stor betydning for den moderne kultur.

Særligt hans tanker om forholdet mellem stat og kirke har været betydningsfulde. Luther mente, at staten og kirken skal være adskilt i den forstand, at samfundet skal bygge på love og skal have ret til at straffe sine borgere, mens kirken skal være nådens rige, hvor folk kan høre evangeliet og få forladelse for deres synder. Denne tankegang er blevet kendt som to regimente-læren.

Synet på jøder og tyrkere

Selvom det er helt klart, at Luther har haft indflydelse på europæisk kultur og har givet større plads til tolerance, så har man ofte overset, at han på andre punkter var alt andet end tolerant. Luther roste for eksempel de lande, der helt havde udvist jøderne.

Om tyrkerne skrev han, at de var djævelens tjenere, som var bestemt til den evige ild. Han gik så langt som til at sige, at man ikke skulle bekymre sig, når en tyrker blev slået ihjel i krig, fordi tyrkeren blot var Guds fjende, der alligevel var forudbestemt til evig pine i helvede.

I sin beskrivelse af jøder og tyrkere er Luther ekstremt unuanceret og hans meget voldsomme skrifter om dem stemmer dårligt overens med de tanker om kærlighed, nåde og fred, som er centrale i de bøger og tanker, som han er bedst kendt for. Luthers sidste kræfter blev brugt på en bog om forsoning mellem Gud og mennesker, inden han døde i sin fødeby Eisleben i 1546.

Centrale værker

Luther skrev meget og er kendt som en dygtig forfatter. Det kan derfor være svært at pege på, hvilke værker, der er de centrale. Et bud på de tre vigtigste bøger kunne være:

Om et kristenmenneskes frihed 1520

Om de gode gerninger 1520

Den lille katekismus 1529

Læs mere om Martin Luther på religion.dk

31. Luther. Et opgør med gerningsretfærdigheden

Vi finder ofte mennesker, der beder, faster, skænker gaver, gør dette og hint og i andre menneskers øjne fører et fromt liv; men spørger du dem selv, om de nu også er sikre på, at det, de gør, er Gud velbehageligt, så siger de nej, det ved de ikke eller tvivler på det. Dertil kommer, at der er nogle højlærde folk, der leder dem på vildspor og siger, at det ikke er nødvendigt at være sikker herpå, og som alligevel ikke foretager sig andet end at lære, at man skal gøre gode gerninger. Nu er det sådan, at alle disse gerninger ikke sker i tro; derfor er de intet værd, helt døde. For sådan som ens samvittighed har det med Gud og ens gudstro er, sådan er de gerninger, der bliver resultatet heraf. Nu er der ingen tro, ingen god samvittighed for Gud; derfor er det intet bevendt med de gode gerninger, og deres hele liv og al deres godhed er for intet at regne. Det er grunden til, at de beskylder mig for at forbyde gode gerninger, når jeg sætter troen så højt og forkaster disse gerninger uden tro, mens jeg netop ville lære troens virkelige gode gerning.

Spørger du dem endvidere, om de også anser det for en god gerning, når de udfører deres håndværk, går, står, spiser, drikker og laver alt det arbejde, livets opretholdelse og almenvellet kræver, om de tror, at Gud finder behag i sligt, så vil du finde, at de siger nej og opfatter begrebet de gode gerninger så snævert, at der kun bliver tale om sådan noget som at bede i kirken, faste og give almisse. De andre gerninger anser de for at være uden betydning, som om Gud ingen vægt lagde på den slags ting, og således afkorter og forringer de ved deres fordømte mangel på tro den tjeneste, de skylder Gud, som dog alt tjener, der kan gøres, siges og tænkes i tro. (...)

Således kan nu enhver selv mærke og føle, hvornår han gør noget godt, og hvornår han ikke gør det. For finder han i sit hjerte forvisningen om, at det behager Gud, så er det, han gør, godt, om det så var så lidt som at løfte et halmstrå. Er denne tillid ikke til stede og er han i tvivl, så er det, han gør, ikke en god gerning, om den så vakte alle døde til live og mennesket lod sig brænde levende. Det lærer Sankt Paulus (Rom. 14,23): »Alt, hvad der ikke sker ud af« eller »i tro, det er synd.« Ved troen som hovedgerning og ved ingen anden gerning bærer vi navnet kristne og troende. For alle andre gerninger kan en hedning, jøde, tyrk eller synder også udføre; men at stole helt og fuldt på, at han har Guds velvilje, det er kun muligt for en kristen, der gennem troen har nået afklaring og fasthed. (...)

I denne tro bliver alle gerninger ligestillede, og den ene er som den anden; al forskel mellem gerningerne falder væk, hvad enten de nu er store eller små, kort- eller langvarige, mange eller få. For gerningerne er ikke gode i sig selv, men ved troen, der uden forskel forbliver den samme i alle disse gerninger og virker og lever, hvor mange og forskellige de end måtte være, ligesom alle lemmer lever af hovedet og virker og bærer navnet og uden hoved er der ikke et lem, der kan leve, virke eller have et navn. Deraf følger endvidere, at en kristen, der lever i denne tro, ikke behøver nogen lærer i gode gerninger, men hvad der ligger lige for hånden, det gør han, og alt er velgjort.

Det kan vi give et simpelt, kødeligt eksempel på: Dersom en mand (eller en kvinde) antager, at den anden nærer kærlighed og velvilje til ham, og tror fuldt og fast derpå – hvem lærer ham da, hvordan han skal opføre sig, hvad han skal gøre, undlade, sige, fortie og tænke? Tilliden alene lærer ham alt dette og mere, end der behøves. Da findes der for ham ingen forskel på gerningerne: Han gør det store, langvarige, mangfoldige lige så gerne som det små, kortvarige, enkle og det med et glad, fredfyldt og tillidsfuldt hjerte. Men dersom der er tvivl, da søger man efter, hvad der vil være bedst, da begynder man at udmale sig forskellige gerninger, som man vil erhverve sig velvilje ved, og skridter til værket med tungt hjerte og stor ulyst og er alligevel indfanget, mer end halvt fortvivlet og bliver ofte til nar. Således ved også en kristen, der i forholdet til Gud lever i denne tillid, alt, formår alt, tror sig i stand til alt, der skal gøres, og gør alt glad og fri – ikke for at samle megen fortjeneste og gode gerninger sammen, men fordi det er ham en lyst, således at behage Gud, og han tjener Gud uden tanke på at få noget til gengæld, tilfreds med, at han derved er Gud til behag. Men det omvendte er tilfældet, dersom nogen ikke er enig med Gud eller tvivler på det. Han begynder da bekymret at spekulere på, hvorledes han dog skal stille Gud tilfreds og vinde ham med mange gerninger. Han iler til Santiago, til Rom og Jerusalem, farer hid og did, beder bønnen her, går til skrifte der, spørger denne og hin og finder dog ingen hvile og gør alt med beklemt, fortvivlet og trist hjerte. Skriften kalder da også sådanne gerninger på hebræisk *aven amal*, på vort sprog »møje og arbejde«; der til kommer, at det ikke er gode gerninger og alt er spildt. Der er mange, der er blevet forrykte derover, og af angst er de drevet ud i jammer og elendighed. Derom står der i Visdommens bog (5,6f): »Vi er blevet trætte på den forkerte vej og har vandret ad tunge, sure veje; men Guds vej har vi ikke erkendt, og retfærdighedens sol er ikke stået op for os.«

Lutheri Sermon von den guten Werken. 1520. W.A. 6. Bd. s. 205f
RELIGIONERNE af Jacobi og Josephsen, Munksgaard 1986

MARTIN LUTHER - baggrund

1. Hvor og hvornår er Luther født?
2. Hvor og hvornår begyndte han at læse hvad?
3. Hvorfor holdt han op?
4. Hvad får man, ifølge Luther, ud af at TRO?
5. Hvad protesterede han imod?
6. Overvej betydningen af at Luther oversatte Bibelen til tysk=modersmålet.
7. Hvad mente han om forholdet mellem stat og kirke?

ET OPGØR MED GERNINGSRETFÆRDIGHEDEN - tekst

1. Kilden?
2. Hvad vil det sige at noget er *Gud velbehageligt*?
3. Hvilke *høj lærde folk* hentyder Luther mon til?
4. Giv eksempler på hvad de høj lærde regner for gode gerninger.
5. Giv eksempler på hvad Luther regner for gode gerninger.
6. Hvad er det for Luther der afgør om en gerning er god?
7. Findes der mindre og større gode gerninger?
8. Hvilket kropsligt billede bruger Luther til at beskrive sammenhængen mellem
- - - en og de gode gerninger?
9. Hvilken parallel giver Luther til forholdet mellem den kristne og Gud?
10. Hvornår er dette forhold (og det parallelle) "vellykket"?

Kristendommen og frelse

Spørgsmål til RK s. 160-161+166+170-172

1. Frelsen i kristendommen: Hvem frelser?
2. Hvad skal mennesket gøre for at blive frelst?
3. Hvad sker der ifølge kristendommen med mennesket efter døden?
4. Giv nogle eksempler på hvordan man kan tolke frelse og fortabelse.
5. Hvad betyder sekularisering? (se også Ordforklaringen i RK)
6. Hvilken rolle spiller kristendommen i samfundet i dag?